

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bilaga 3

Skötselplan
2012-01-25

Diarienummer
511-86242-2006

Sida
1(13)

Skötselplan för naturreservatet Attebo i Skövde kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	3
DEL A – BESKRIVNING	4
1. Syfte	4
2. Beskrivning av området	4
2.1 Uppgifter om naturreservatet	4
2.2 Allmän beskrivning av området	5
2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning	5
2.4 Områdets bevarandevärden	6
2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar	7
DEL B – SKÖTSEL	8
3 Skötsel och bevarandemål	8
3.1 Utgångspunkter vid indelning av skötselområden och naturtyper	8
3.2 Utgångspunkter för bevarandemål	8
3.3 Skötselområden med mål och åtgärder	8
3.4 Övergripande skötsel	11
3.5 Bevarandemål för Arter	11
3.6 Forn- och kulturminnesvård	11
4 Friluftsliv	11
Bevarandemål:	11
Engångsåtgärder:	11
Underhållsåtgärder:	11
5 Gränsmarkering	11
6 Uppföljning	12
6.1 Uppföljning av skötselåtgärder	12
6.2 Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd	12
6.3 Revidering av skötselplanen	12
7 Sammanfattning av planerad förvaltning	12
8 Referenser	13

BILAGOR

- 3a. Skötselområdeskarta
- 3b. Naturtypskarta
- 3c. Natura 2000-habitatskarta
- 3d. Anläggningar och fornlämningskarta

Inledning

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t.ex. Väst kuststiftelsen eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

DEL A – BESKRIVNING

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla en äldre och av skogsbruk relativt opåverkad gran-skog med varierat trädskikt, rik förekomst av död ved i olika former samt bitvis inslag av lövträd.
- strukturer, som varierande trädålder och trädslagsfördelning samt död ved ska förekomma i riklig omfattning.
- bevara de inom området förekommande signal- och rödlistade arterna.

Syftet ska tryggas genom att:

- området skall lämnas huvudsakligen till fri utveckling.
- andelen naturskogsliknande skog utökas på sikt genom att naturvärdena i bestånd med påverkan från skogsbruk utvecklas med hjälp av att död ved skapas initialt och att bestånden därefter lämnas orörda.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Attebo
Beslutsdatum:	2012-01-25
Areal:	16,5 ha, varav vatten 0 ha
Ekonomisk karta:	8D7e
Lägesbeskrivning:	Området är beläget drygt 3 km väster om Lerdala i Skövde kommun.
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Skövde
Socken:	Lerdala
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
NVR ID:	2028809
Naturgeografisk region:	Vänerslätterna
Typindelning enligt vattendirektivet:	Limnisk ekoregion 6 Sydväst, söder om norrlandgränsen, inom vattendelaren till Västerhavet, under 200 möh.

Tabell 1: Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. Må-larealerna är de som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgärder.

¹ Kartering av skyddade områden (KNAS), (Naturvårdsverket 2003)

Markslag och Naturtyp	Areal år 2012 (ha)	Måareal (ha)
Barrskog: Barrblandskog ¹	14,9	14,9
Sumpskog: Lövsumpskog ¹ Barrsumpskog ¹	0,9 0,6	0,9 0,6

Tabell 2. Natura 2000-naturtyper som finns inom området. Detta är naturtyper som är värdefulla att bevara i ett europeiskt perspektiv och som finns utpekade i EU:s art- och habitatdirektiv. I första kolumnen anges dagens arealer och i den andra kolumnen de målarealer som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgärder.

* Av EU prioriterad naturtyp

Kod	Natura 2000-habitat	Areal år 2012 (ha)	Måareal (ha)
9010	Västlig taiga*	13,8	15,5
9080	Lövsumpskog	0,9	0,9

2.2 Allmän beskrivning av området

Naturreseptatet Attebo är beläget i en barrskogsrik trakt strax väst om Vallebygden. Omgivningarna domineras av stora barrskogsområden och myrmarker. Drygt 1 km norr om Attebo ligger naturreseptatet Klyftamon som utgörs av en stor orörd skogs- och myrmosaik. Det korta avståndet mellan dessa två naturreseptat möjliggör ett utbyte av organismer mellan dem.

Reseptatet Attebo består av äldre högvuxen barrskog av karaktären "bonde-skog". Området sluttar svagt i sydlig riktning och i området finns ett antal fuktstråk med betydande inslag av lövträd. En bäck rinner genom områdets sydvästliga del. Berggrunden består huvudsakligen av gnejs och jordlagret utgörs av morän.

2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Markanvändningen i området domineras av skogsbruk. Skogen i reseptatet har dock inte varit föremål för några större skogsbruksåtgärder sedan 1940-talet. Skogen är betespräglad och av häradskartan framgår att största delen av området var skog redan vid 1870-talet. Det förefaller därför sannolikt att marken då användes till utmarksbete.

2.4 Områdets bevarandevärden

Området domineras av en blandbarrskog med ett luckigt, flerskiktat och åldersmässigt varierat trädskikt. Fältskiktet domineras av främst blåbär och kruståtel. Bitvis återfinns fuktiga eller våta stråk med betydande inslag av lövträd. Dessa består huvudsakligen av klibbal och björk. Ett särskilt kraftigt lövinslag finns längs den bäck som rinner genom områdets sydvästra del. Området är mycket rikt på död ved, både stående och liggande samt i olika nedbrytningsstadier. I områdets sydöstra del är inslaget av död ved mindre, främst beroende på att man här mer regelbundet har avlägsnat vindfällan.

2.4.1 Biologiska bevarandevärden

Svampfloran knuten till död ved är artrik med flera rödlistade svamparter. Bland annat återfinns Gransotdyna (*Camarops tubulina*). Även rödlistade mossor knutna till död ved har hittats i området t.ex. Stubbtrådmossa (*Cephalozia catenulata*). Troligen härbärgerar skogen många fler krävande arter både vad gäller mossor, svampar och insekter. Att det finns ett rikt insekts- och fågelliv i området avslöjas av den stora mängd gnag- och flyghål samt hackmärken efter födosökande fågel som syns i döda veden.

Tabell 3. Förekomst av

- signalarter (S), arter som används för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden (Skogsstyrelsen, Nitare 2000)
- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Försvunnen (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Missgynnad (NT); Kunskapsbrist (DD), (Gärdefors 2005)
- arter (EU) som är listade i EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

Art	Kategori	Skötselområde	Inventeringsdatum	Källa
Mossor				
Stubbtrådmossa	NT	1	Okt-1999	1
Vågig sidenmossa	S	1	2007-08-29	2
Långflikmossa	S	1	2007-08-29	2
Lavar				
Sotlav	S	1	2007-08-29	2
Gammelgranslav	S	1	2007-08-29	2
Kärlväxter				
Missne	S	1	2007-08-29	2
Bäckbräsma	S	1	2007-08-29	2
Svampar				
Gransotdyna	NT	1	2007-08-29	2
Ullticka	S	1	Okt-1999	1
Insekter				
Granbarkgnagare	S	1	2007-08-29	1
Fåglar				
Spillkråka	EU	1, 2	Sept-2006	3

Källhänvisning tabell 3

1. Pro Natura Reservatsutredning 1999-10-05
2. Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering 2007-08-29
3. Henrik Roos, Länsstyrelsen i Västra Götalands län vid fältbesök

2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden

Naturreservatet har inga särskilda geovetenskapliga bevarandevärden.

2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

I området finns fasta fornlämningar i form av kolningsgropar samt malmuppslag och slaggyvarpar. De sistnämnda vittnar om forntida malmframställning. Fornlämningarnas lokalisering framgår av bilaga 3d.

2.4.4 Friluftslivsvärden

Naturreservatet har idag ett begränsat värde för det rörliga friluftslivet. Området är tillgängligt främst via en mindre körväg som löper längs med den norra gränsen. Vägen är dock inte lämplig för bilkörning. Förutom en informationsskylt vid nämnda väg planeras inga andra anläggningar eller stigar för besökare.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Inga övriga byggnader eller anläggningar förekommer i reservatet.

DEL B – SKÖTSEL

3 Skötsel och bevarandemål

3.1 Utgångspunkter vid indelning av skötselområden och naturtyper

Naturreseptatet är indelat i 2 skötselområden. Indelningen utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdets avgränsningar framgår av bilaga 3a.

Skötselområdena är:

1. Barrskog samt lövsumpskog
2. Barrskog

Inom varje skötselområde kan en eller flera naturtyper förekomma. I skötselområdena kan det även finnas Natura 2000-naturtyper (se tabell 2). Naturtyperna och Natura 2000-naturtypernas avgränsningar framgår av bilaga 3b och 3c.

3.2 Utgångspunkter för bevarandemål

Uppföljningsbara bevarandemål ska tas fram för att utvärdera skötseln inom reservatet. Mer detaljerade bevarandemål ska formuleras med utgångspunkt från de beskrivande mål som anges under respektive skötselområde. Dessa mål kompletteras allt eftersom ny kunskap tillkommer. Målen är avsedda att fungera som indikatorer vid det kommande uppföljningsarbetet.

3.3 Skötselområden med mål och åtgärder

Skötselområde 1

Skötselområde	Areal (ha)
1.1	13,2
1.2	0,6
1.3	0,9
Summa	14,7

Naturtyp	Areal år 2012 (ha)	Målareal (ha)
Barrblandskog	13,2	13,2
Barrsumpskog	0,6	0,6
Lövsumpskog	0,9	0,9

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2012 (ha)	Målareal (ha)
Västlig taiga (9010)	13,8	13,8
Lövsumpskog (9080)	0,9	0,9

Beskrivning:

Delområde 1.1 domineras av gran och tall med inslag av björk och al i fukt-dråg. Trädsiktet är heterogent och alla åldrar finns representerade. Träden finns i alla dimensioner, från klena till grova. Vidkroniga granar och myr-stackar vittnar om ett tidigare mer öppet landskap, sannolikt med skogsbete. Föryngring av gran uppträder i luckor. Det finns gott om död ved, både lågor och torrträd, främst av gran. Aktiviteter av insekter och fåglar syns tydligt i de många håll och hackmärken som finns i veden. Busksiktet är nästan obefintligt och fältsiktet domineras av blåbär och kruståtel.

Delområde 1.2 utgörs av en alsumpskog längs med ett vattendrag som över-silar marken i väster. Skogen har en hög och jämn fuktighet och det före-kommer en tydlig klykbildning bland alarna

Delområde 1.3 är en blandsumpskog med björk och tall, med visst inslag av klibbal. Senvuxen gran finns i kantzonerna.

Bevarandemål:

- Arealen västlig taiga (9010) skall uppgå till 13,8 ha (Delområde: 1.1. & 1.3) och Arealen Lövsumpskog (9080) skall uppgå till 0,9 ha (Delområde: 1.2).
- Skogen skall vara en naturskogsartad barrblandskog med inslag av lövträd. Trädsiktet skall vara flerskiktat och åldersvarierat med gott om gamla träd. Det skall finnas rikligt med död ved i området. Hydrologin i området skall vara oförändrad av människohand jämfört med år 2007.

Engångsåtgärder:

Inga

Underhållsåtgärder:

Inga, området lämnas för fri utveckling.

Om uppföljningen av bevarandemålen visar vikande populationer för de inom området förekommande signal- och/eller rödlistade arterna får dock artspecifika skötselinsatser genomföras.

Skötselområde 2

Skötselområde	Areal (ha)
2.1	1,7
Summa	1,7

Naturtyp	Areal år 2012 (ha)	Målareal (ha)
Barrblandskog	1,7	1,7

Natura 2000-naturtyp	Areal år 2012 (ha)	Målareal (ha)
Västlig taiga (9010)	-	1,7

Beskrivning:

Skötselområdet liknar i stort skötselområde 1 men har inte samma rikliga förekomst av död ved. Detta beror på att man i detta område mer regelbundet har avlägsnat vindfällan och dyl. Området bedöms på ganska kort tid kunna utveckla naturvärden av hög kvalitet (värdekärna).

Bevarandemål:

- Arealen västlig taiga (9010) skall på sikt uppgå till 1,7 ha
- Skogen skall på sikt vara en naturskogsartad barrblandskog med inslag av lövträd. Trädsiktet skall vara flerskiktat och åldersvarierat med gott om gamla träd. Det skall finnas rikligt med död ved i området. Hydrologin i området skall vara oförändrad av människohand jämfört med år 2007.

Engångsåtgärder:

Inga

Underhållsåtgärder:

Området lämnas i första hand till fri utveckling. Om det bedöms nödvändigt kan man aktivt skapa död ved i delområdet genom ringbarkning av granar. Om uppföljningen av bevarandemålen visar vikande populationer för de inom området förekommande signal- och/eller rödlistade arterna får dock artspecifika skötselinsatser genomföras.

3.4 Övergripande skötsel

I händelse av risk för omfattande angrepp av granbarkborre på angränsande fastigheter, får förvaltaren vidta nödvändiga åtgärder för att begränsa skadan. De åtgärder som vidtas skall innebära ett så begränsat ingrepp i skogsmiljön som möjligt.

3.5 Bevarandemål för arter

De i reservatet förekommande signal- och/eller rödlistade arterna skall ha stabila eller ökande populationer.

3.6 Forn- och kulturminnesvård

Inga särskilda skötselinsatser planeras för de fasta fornlämningarna

4 Friluftsliv

Karta med informationsskylt finns i bilaga 3b.

Bevarandemål:

En väl underhållen informationsskylt med beskrivning av reservatet skall finnas vid den plats som markeras i bilaga 3b.

Engångsåtgärder:

En Informationstavla ska sättas upp på den plats som är markerade i bilaga 3b. Tavlor ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur. De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Underhållsåtgärder:

Informationsskylten ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5 Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar ”Att skylta skyddad natur”.

6 Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske med de metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000-uppföljningen. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7 Sammanfattning av planerad förvaltning

Förvaltningen av naturreservatet Attebo bekostas av staten.

Tabell 4. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	1, 2	Efter beslut	1
Informationsskytt	1	Efter beslut	1
Uppföljning av skötselåtgärd	2	Efter åtgärd	3
Uppföljning av bevarandemål	1, 2	Vart 10:e år	1

8 Referenser

Allmänna referenser

Gärdenfors, U. (red.). 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005 – The 2005 red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Nitare, J. (red.), 2000. Signalarter - indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Referenser specifikt för detta naturreservat

Reservatsunderlag O-län, Attebo – Hökaberg, Pro Natura Göteborg, 1999
Uppdatering av nyckelbiotopsinventeringen på fastigheten Attebo 1:1, Skogsstyrelsen 200.7

Skötselområden

Bilaga 3a

Naturreseptat Attebo
Skövde kommun

Tillhör Länsstyrelsens beslut enligt
7 kap 4§ miljöbalken. Dnr 511-86242-2006

Gräns för naturreseptat

SKOTSELOMR

Fri utveckling

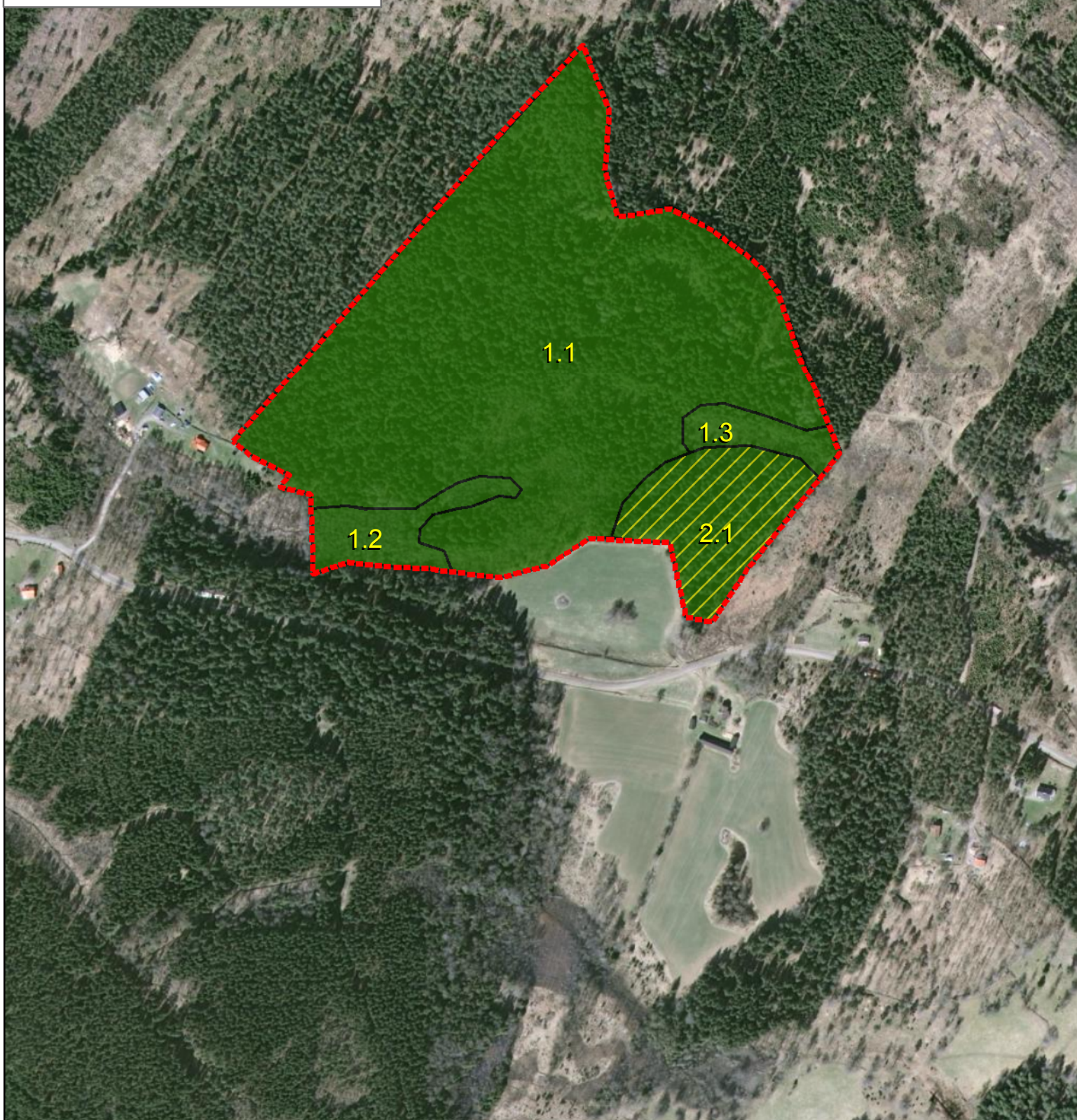

Fri utveckling, ev. skapande av död ved

0 50 100 Meters

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturtyper

Bilaga 3b

Naturreseptatet Attebo Skövde kommun

Tillhör Länsstyrelsens beslut enligt
7 kap 4§ miljöbalken. Dnr 511-86242-2006

Gräns för naturreseptat

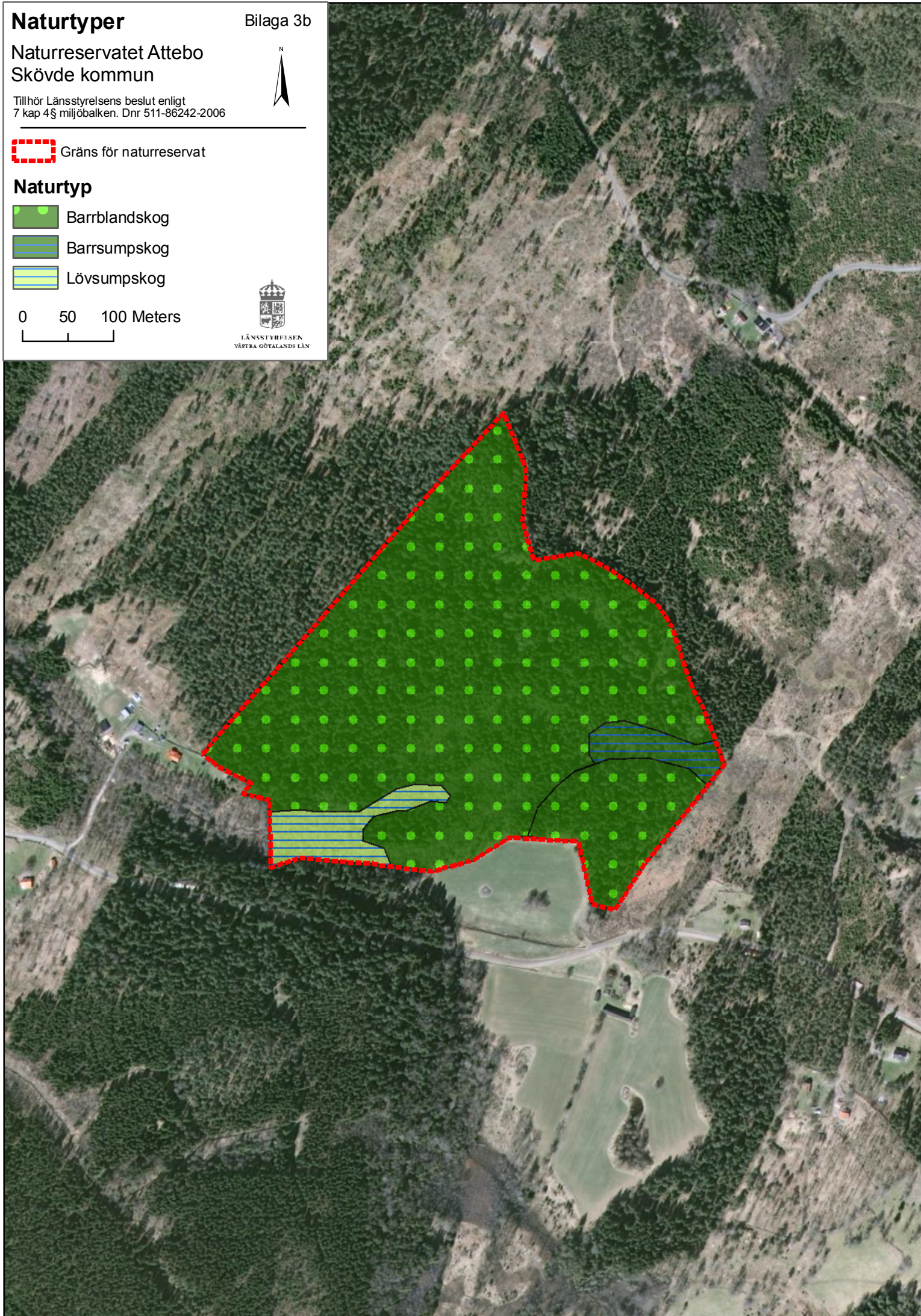
Naturtyp

 Barrblandskog

 Barrsumpskog

 Lövsumpskog

0 50 100 Meters

Natura 2000-habitat

Bilaga 3c

Naturreseptatet Attebo Skövde kommun

Tillhör Länsstyrelsens beslut enligt
7 kap 4§ miljöbalken. Dnr 511-86242-2006

Gräns för naturreservat

Natura 2000

Västlig taiga 9010

Lövsumpskog 9080

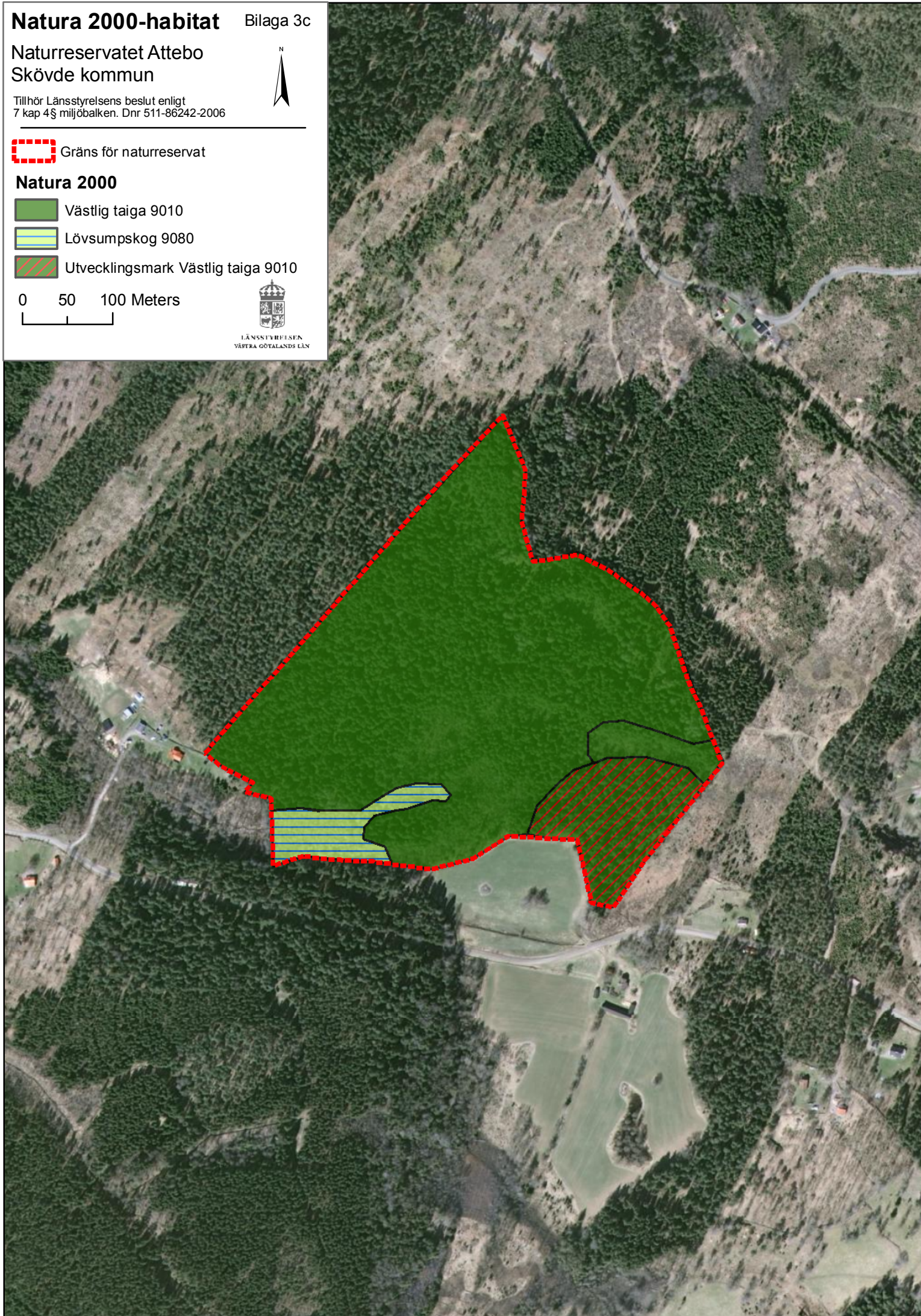

Utvecklingsmark Västlig taiga 9010

0 50 100 Meters

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Anläggningar och fornlämningar

Naturreservatet Attebo
Skövde kommun

Bilaga 3d

Tillhör Länsstyrelsens beslut enligt
7 kap 4§ miljöbalken. Dnr 511-86242-2006

Gräns för naturreservat

Informationsskylt

Fornlämning

Fornlämningsyta

0 50 100 Meters

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

